

presència

Número 1833. Del 13 al 19 d'abril del 2007. Any XLII. 0,50 €

Retrat de Felip V cap per avall al Museu de l'Almodí de Xàtiva, símbol del greuge que el monarca va infligir a la ciutat en la guerra de Successió. / PRESENCIA

La fi d'una nació

**TRES-CENTS ANYS
D'ALMANSA.** La batalla
d'Almansa va posar fi a
les llibertats nacionals
dels valencians,
circumstància que es va
repetir després a
Catalunya. / 2 a 9

Escenes del quadre sobre la batalla d'Almansa de Buonaventura Ligli, pintat el 1709 i exposat a la mostra sobre la contesa inaugurada el 22 de març a València.

Els últims v

III CENTENARI DE LA BATALLA D'ALMANSA. El 25 d'abril es compliran 300 anys de la conquesta borbònica del Regne de València i la seua conversió en un simple territori del nou Estat felipista, subjecte a la «uniformitat de les lleis de Castella»

E. ORTS

● El 1707, l'antic Regne de València va deixar de ser una nació i es va convertir en una regió, en un territori conquerit i administrat com a tal. Va ser el preu que va pagar per la seua adhesió a la causa de l'arxiduc Carles d'Àustria, que va disputar sense èxit la corona hispànica a Felip V, duc d'Anjou, net del rei de França (Lluís XIV) i primer Borbó a asseure's al tron de Madrid.

El Regne de València va anticipar el destí de Catalunya, que també va perdre el seu estatus ju-

CRONOLOGIA

- 1700. Mor Carles II
- 1702. Comença la guerra.
- 1705. Conquesta de Dènia i València.
- 1707. Batalla d'Almansa
- 1711. Carles, emperador d'Àustria.
- 1713. Tractat d'Utrecht.
- 1714. Caiguda de Barcelona.

rídic de nació el 1714 en el mateix conflicte: la guerra de Successió.

Tot i que les seues conseqüències ens afectaren directament, no cal perdre de vista que aquesta va ser una conflagració sobretot internacional, que va tenir com a detonant la mort sense descendència de Carles II, l'últim rei espanyol de la dinastia dels Àustria (o dels Habsburg). El que en el fons es va dirimir en la guerra de Successió va ser l'hegemonia europea, l'equilibri de la qual es va veure greument

alencians

pertorbat per la presència d'un francès a la cort madrilenya.

L'imperi austríac es va oposar a Felip V per raons dinàstiques: l'emperador Leopold I, també un Habsburg, volia que el segon dels seus fills, Carles, es convertira en el successor de Carles II. A parer seu, a un Àustria havia de succeir-lo un altre Àustria, tot i que el testament final de Carles II va designar hereu un Borbó.

La posició de Leopold va ser secundada per altres països europeus, especialment per Angla-

terra, sempre vigilant en vista de les ambicions expansives de França i, en aquest cas, especialment preocupada pels privilegis que Lluís XIV podia obtenir del seu nét en el comerç amb les colònies americanes.

Carles II va morir sense descendència l'1 de novembre de 1700. Poc després va accedir al tron Felip V. La coalició internacional antiborbònica (la Gran Aliança) no va ser operativa fins al 1702, any en què es va declarar la guerra. El Regne de València es va convertir en escenari de la

contesa a partir de 1705, amb el desembarcament d'un contingent aliat a Dénia, comandat pel general valencià Joan Baptista Basset.

El conflicte no només va desenvolupar-se a la península Ibèrica, sinó també a bona part d'Europa. De fet, va començar als dominis espanyols a Itàlia i es va estendre per Baviera i Hongria. Per això hi ha historiadors que la consideren la *primera* guerra mundial.

Després de la conquesta de Dénia (18 d'agost), la revolta

EL REGNE DE VALÈNCIA VA ANTICIPAR EL DESTÍ DE CATALUNYA, QUE TAMBÉ VA PERDRE L'ESTATUS JURÍDIC DE NACIÓ EL 1714 EN EL MATEIX CONFLICTE: LA GUERRA DE SUCCESSIÓ

austríacista va estendre's ràpidament. Amb una petita flota desglossada de la gran armada austríacista que es dirigia a la conquesta de Barcelona, Basset es va fer fort a la capital de la comarca de la Marina. Gràcies al suport popular rebut i, sobretot, que els felipistes van desviar els seus esforços bèl·lics a Catalunya, el general va aconseguir conquerir amb poques dificultats València, on va proclamar rei l'arxiduc el 16 de desembre. Barcelona havia estat presa pels aliats uns mesos abans, el 9 d'octubre.

La batalla que va marcar el transcurs de la guerra

E.O.

● Almansa va ser, per la seua dimensió i repercussió, una batalla inèdita a la península Ibèrica. Els anglesos, tan orgullosos de la seua història bèl·lica, mantenen encara un agre record d'aquella contesa que van protagonitzar conjuntament amb portuguesos, holandesos, espanyols i francesos i que van perdre.

La batalla, que va representar un punt d'inflexió en la guerra, va començar a les dues i mitja de la vesprada del 25 d'abril de 1707 i va durar vora tres hores. Hi van participar aproximadament 50.000 homes, uns 7.000 dels quals van perdre la vida al camp de batalla.

El combat es va iniciar després de l'avanç dels aliats en direcció a la Manxa. Per la seua orografia, Almansa i l'entorn representen el pas natural entre el País Valencià i Castella, la connexió tradicional entre Madrid i València.

Els aliats avançaren a la recerca de les tropes borbòniques comandades pel duc de Berwick. Després de portar la iniciativa al començament de la batalla, els austriacistes van patir un contraatac felipista que va resultar determinant.

La disposició dels dos exèrcits, estudiada àmpliament per José Luis Cervera, revela que l'estratègia de Berwick va superar els càlculs dels caps aliats, que no disposaven d'un comandament únic. Els francoespanyols, a més, van superar en nombre els austriacistes.

Dalt, quadre «La batalla de Almansa», de Ricardo Balaca i Orejas Canseco. Baix, fusells de l'època. / J. CUÉLLAR

L'èxit d'aquestes operacions va fer dels territoris de la Corona d'Aragó la millor plataforma per als plans de Carles en la guerra. Però el seu objectiu principal era la conquesta de Madrid, una plaça on mai no va trobar l'adhesió popular de què va gaudir a València i Catalunya.

A València, bona part d'aquest suport va ser responsabilitat de Basset i els agents que van promoure la causa austriacista abans de l'arribada a Dénia. Moviments similars van conduir, el juny de 1705, a segellar a Gèno-

TOTI QUE LA PRESENCIA DE VALENCIANS VA SER TESTIMONIAL A ALMANSA, EL RESULTAT VA AFECTAR-LOS DIRECTAMENT, JA QUE LA BATALLA VA OBRIR LA PORTA A LA CONQUESTA BORBÒNICA

va un pacte entre Anglaterra i els representants dels miquelets de la plana de Vic. Es tractava, en tots els casos, de mobilitzar els recursos necessaris per quan es produïren les primeres operacions militars.

Aquestes intrigues han generat en els últims anys un debat historiogràfic molt interessant al voltant de les motivacions de la població valenciana i catalana a l'hora de prendre partit per l'austriacisme. ¿Hi ha raons objectives per a pensar que es podria haver produït de manera natural un re-

buig generalitzat al regnat de Felip V o, al contrari, és més probable que aquest rebuig fóra induït? Potser hi havia un sentiment austriacista i antiborbònic previ, però sembla clar que no s'hauria manifestat si les potències aliades no hagueren iniciat les hostilitats.

Per a convèncer els valencians, Basset va prometre als camperols una redempció dels tributs que pagaven a l'aristocràcia. La mesura va tenir l'efecte previst, però va ser molt limitada en el temps. Quan la guerra es va haver estabilitzat, el govern aus-

triacista va desautoritzar Basset i el seu programa revolucionari, fins al punt que el va empresonar el juny de 1706 per haver incomodat la noblesa partidària de l'arxiduc.

Paral·lelament, Carles va fer un primer intent per aconseguir Madrid, però va fracassar. La seua retirada el va conduir a València, on va estar des de finals de setembre de 1706 fins a mitjan març de l'any següent i on va jurar els furs.

El rei se'n va anar a Barcelona per la notícia d'un atac francès so-

Basset, la biografia més intensa del conflicte

E.O.

● La figura de Joan Baptista Basset i Ramos és poc coneguda al País Valencià, i menys encara a Catalunya. La seua contribució al bàndol austriacista i les peripecies que va protagonitzar al llarg de tot el conflicte l'haurien d'haver fet mereixedor, sens dubte, del més gran reconeixement. Però, malauradament, i atenent l'aforisme que diu que la història l'escriuen els vencedors, una llegenda negra alimentada pels dietaristes borbònics va entorbellir la seua biografia.

Per sort, els estudiosos contemporanis, i en especial José Luis Cervera –de nou–, han rescatat un personatge únic, el talent i la fidelitat del qual bé podrien atorgar-li la categoria d'heroi nacional.

Basset va ser un personatge cabdal. Figurava entre els membres del cercle més pròxim a l'arxiduc, ja abans de la guerra. La seua destresa el va conduir a planificar i executar amb èxit una de les operacions més reeixides i amb menor cost de la guerra: la conquesta de València.

Aquesta incursió, que va començar amb la presa de Dénia, el 1705 no figurava en els plans inicials dels aliats que, poc confiats del seu èxit, a penes van prestar atenció a l'empresa, capficats com estaven en la conquesta de Barcelona.

Al seu país, Basset va ser aclamat pels camperols, que van veure en ell no només un excel·lent militar, sinó un abanderat de les reformes socials, atesa la se-

Còpia del retrat al·legòric de Basset que ha fet recentment Manuel Boix. / JOSÉ CUÉLLAR

ES TRACTA D'UN PERSONATGE ÚNIC, EL TALENT I LA FIDELITAT DEL QUAL BÉ PODRIEN ATORGAR-LI LA CATEGORIA D'HEROI NACIONAL DELS VALENCIANS

ua promesa d'abolició dels impostos als nobles. Alguns historiadors apunten que els valencians, més que austriacistes, eren sobretot *bassetistes*.

Les habilitats del general eren nombroses. Ja abans del conflicte es va revelar com un gran enginyer militar, expert a organitzar la resistència als setges. Dénia, Xàtiva i, finalment, Barcelona, avalen el seu domini de la matèria.

Per si mancaven ingredients a aquesta història de serveis i sa-

crificis per una causa, cal recordar que Basset va ser empresonat fins a dues vegades pels mateixos austriacistes, que no van tolerar la seua promesa de suprimir alguns tributs senyorials.

El general no va poder participar a la batalla d'Almansa pel seu confinament. No obstant això, la derrota va moure els aliats a alliberar-lo, sabedors que si hi havia algú que podia tornar a posar en peus el Regne de València contra els borbònics aquest era Basset.

El general es va dirigir de nou cap a Dénia, que s'havia mantingut austriacista, però diferències amb el governador de la plaça el tornaren a conduir a la presó.

El 1711 el rei va rehabilitar una altra vegada Basset, que va acabar el seu periple en la guerra colidant la defensa de Barcelona com a cap d'artilleria.

En acabar el conflicte va ser empresonat, aquesta vegada pels borbònics. Després d'una penós pas per les presons de Felip V, va morir a Segòvia.

bre Catalunya. La seua marxa va ser el preludi del destí que correien els valencians poques setmanes després a Almansa.

Carles va delegar el planejament de les operacions militars als seus generals. Una vegada superat l'hivern i el consegüent aquarterament de les tropes, els aliats van decidir atacar l'exèrcit francoespanyol concentrat a la Manxa, com a pas previ a un altre intent de conquerir Madrid. Els contingents, fonamentalment portuguesos i anglesos, van trobar-se finalment amb els felipis-

tes a Almansa el 25 d'abril de 1707. El combat, que va durar poques hores, es va acabar a favor dels borbònics.

Tot i que la presència de valencians va ser merament testimonial en la batalla i que aquesta va tenir lloc en una població de Castella, la història del poble valencià va reservar un capítol transcendental per a aquests fets. Un ràpid avanç dels felipistes va seguir la batalla, amb episodis tan tràgics com la conquesta de Xàtiva, que va suposar la crema de la ciutat. València es va entregar el 8

Els decrets de Nova Planta

● Els decrets de Nova Planta van ser firmats per Felip V per primer cop el 29 de juny de 1707 per als regnes d'Aragó i València, acabats de conquerir. Aragó, recuperat momentàniament pels aliats el 1710, va tornar poc després a les mans del rei Borbó que, en aquest cas, va suavitzar el contingut del decret. Els decrets per a Mallorca i Catalunya es van dictar el 1715 i el 1716. A diferència d'Aragó i Catalunya, València va ser privada fins i tot del dret privat. El decret de 1707 deia: «*He juzgado por conveniente [...] mi deseo de reducir todos los reinos de España a la uniformidad de unas mismas leyes, usos, costumbres y tribunales, gobernándose igualmente todos por las leyes de Castilla.*»

de maig i el Regne, llevat d'algunes places com ara Alacant o Dénia, va caure definitivament a les mans dels borbònics.

La guerra al territori valencià havia durat molt poc, menys de dos anys, però les seues conseqüències van ser devastadores. El 29 de juny, Felip V va abolir els furs en el decret de Nova Planta, una dràstica mesura que es repetiria uns anys després a Catalunya, quan els aliats van perdre definitivament l'interès per la guerra. «Quan el mal ve d'Almansa a tots alcança», diu la dita popular.

Almansa es reivindica

● Almansa no era ni és valenciana, però sens dubte és la ciutat que amb més entusiasme està commemorant l'efemèride del 25 d'abril.

L'Ajuntament de la localitat i diverses associacions preparen per al cap de setmana del 27 al 29 una recreació de la batalla en què participaran grups històrics de reconstrucció com ara els anglesos Lord Orkney's Foot, els francesos Royal Ecosais, els holandesos Dutch Blue Guards o la federació valenciana de l'Associació Napoleònica.

Uns dies abans, el 24, el grup valencià Al Tall, que el 1979 va publicar el disc *Quan el mal ve d'Almansa...*—que inclou l'emblemàtica peça del *Cant de Maulets*—, actuarà en solitari en l'envelat municipal del recinte firal d'Almansa. Serà un dels moments més emotius, sobretot perquè es preveu que siguin molts els valencians que s'acosten a sentir-los.

El dia 25 se celebrarà el «dia del centenari» amb desfilades d'unitats militars amb uniformes històrics, inauguració d'una exposició antològica, ofrenes florals, hissada de banderes dels països participants en el combat, dinar popular i un concert de música barroca.

Assaig de la recreació de la batalla. / PRESENCIA

Des del febrer passat, l'Ajuntament organitza visites guiades al camp de batalla que arranquen del Centre d'Interpretació de la Batalla situat a l'ermita de Sant Blai. Tota la informació, incloent la possibilitat de convertir-se en un voluntari dels actes del tercer centenari, es pot consultar al portal www.almansa1707.es.

Al País Valencià les commemoracions seran liderades per Acció Cultural, l'entitat presidida per Eliseu Climent. Com cada any, l'associació recordarà la data amb una manifestació, que s'ha traslladat al 5 de maig per no fer-la coincidir amb el pont del dia 1. En aquesta ocasió el lema triat serà «Ja n'hi ha prou». A la nit tindrà lloc un concert on participaran Obrint Pas, Miquel Gil, Feliu Ventura, L'Ham de Foc i Al Tall, entre altres grups. Els actes tindran un caràcter reivindicatiu, especialment reforçat després de l'amenaça de la Generalitat Valenciana de posar fi a les emissions de TV3.

Una de les commemoracions més originals està promovent-la l'Institut d'Estudis de la Vall d'Albaida, que convida tots els valencians a pujar als cims més representatius del país la nit del 24 al 25 amb llanternes i llums elèctrics—a la muntanya cal evitar el foc—a la manera de les alimares d'avís antigues.

D'altra banda, a desenes de localitats s'estan organitzant al llarg de tot el mes programes de conferències a càrrec d'historiadors i debats a propòsit de l'efemèride.

Canons al castell de Xàtiva, que va resistir tres setmanes el setge dels borbònics comandats pel cavaller d'Asfeld. / E.P.

Les ciutats socarrades

La política repressiva de Felip V va tenir el seu màxim exponent a **Xàtiva**, cremada per la seua resistència, però també **Vila-real** va patir la crueltat borbònica

E.O.
● Si Almansa és el símbol de la derrota, Xàtiva és el de la repressió i la humiliació, les mateixes que els borbònics van imposar als valencians per la seua adhesió a l'austriacisme. Després de la batalla, les tropes francoespanyoles van avançar ràpidament per conquerir tot el Regne. En el seu camí van trobar un important focus de resistència a Xàtiva i el seu castell. Amb un clar propòsit exemplificador, els felipistes, una vegada rendida la plaça, van incendiar gairebé totes les cases de la

localitat i van obligar la seua població a fugir. La ciutat va tardar un any a ser habitada novament.

No satisfets amb aquest càstig, també li van canviar el nom. Xàtiva va passar a dir-se Nueva Colonia de San Felipe durant més d'un segle, fins que les Corts de Cadis (1811) van recuperar la denominació original.

Però aquesta mateixa política repressiva ja havia sigut aplicada pel mateix bàndol un any abans a una altra ciutat: Vila-real. En aquell moment el desenvolupament de la guerra era favorable

als austriacistes, però un fugaç avanç dels borbònics pel Maestrat va conduir el comte de Las Torres a les portes de Vila-real. L'operació va posar fi a la vida de 253 dels prop de 3.000 habitants que en aquella època tenia la ciutat, que també va ser cremada i saquejada.

Ja en el segle XX, Carles Sartou, un vila-realenc, responsable del Museu de l'Almodí de Xàtiva, va decidir penjar cap per avall un retrat de Felip V en record de la crema de Xàtiva, però probablement també de la de Vila-real.

► Llibres

«De l'alçament maulet...»

Autora: CARME PÉREZ APARICIO.
Editorial: TRES I QUATRE
Pàgines: 190

De l'alçament maulet al triomf botifler va ser una de les primeres obres publicades que van estudiar amb exhaustivitat el fenomen de la guerra de Successió al País Valencià. Llibre fonamental per a iniciar-se en la qüestió, el seu contingut està orientat bàsicament a explicar les

raons socials que van conduir els valencians a sumar-se a la causa de Carles III i a les funestes conseqüències de la victòria de Felip V.

«Basset: mite i realitat...»

Autor: JOSÉ LUIS CERVERA
Editorial: TRES I QUATRE
Pàgines: 235

Basset: mite i realitat de l'heroi valencià va contribuir decisivament a recuperar un personatge marginat per la història però d'una rellevància enorme en el seu temps. L'àmplia biografia no només desvela les seues qualitats com a militar i líder popular, sinó també com a home fidel a

una causa. El mateix Cervera ha tornat a escriure sobre el general en *Joan Baptista Basset. Vida i mort del líder maulet*, on actualitza les investigacions.

«Almansa 1707»

Autor: JOAN FRANCESC MIRA
Editorial: BROMERA
Pàgines: 126

D'aparició recent, té un propòsit divulgador, com ha reconegut el mateix autor, que no es considerara un historiador. El llibre no aporta cap novetat substancial, però és magnífic per a obtenir una visió general del període. Mira recorre els antecedents de la guerra i les

conseqüències i aporta una reflexió final sobre el present en clau nacionalista. L'obra es presenta en una acurada edició amb grans il·lustracions.

Eduard Mira. Comissari de l'exposició «La batalla d'Almansa, 1707. III Centenari»

«Felip V va ser un personatge d'una fredor absoluta»

E.O.

● És el comissari, juntament amb José Luis Cervera i Joan Gavara, de l'exposició promoguda amb motiu del III Centenari. La mostra serà al Museu de Belles Arts de València fins al 20 de juny.

— El sorprèn que 300 anys després d'haver gaudit d'un estat jurídic propi d'una nació, els valencians, com diuen les enquestes, ens sentim més espanyols que els ciutadans d'altres comunitats autònomes sense fets diferencials tan marcats com els nostres?

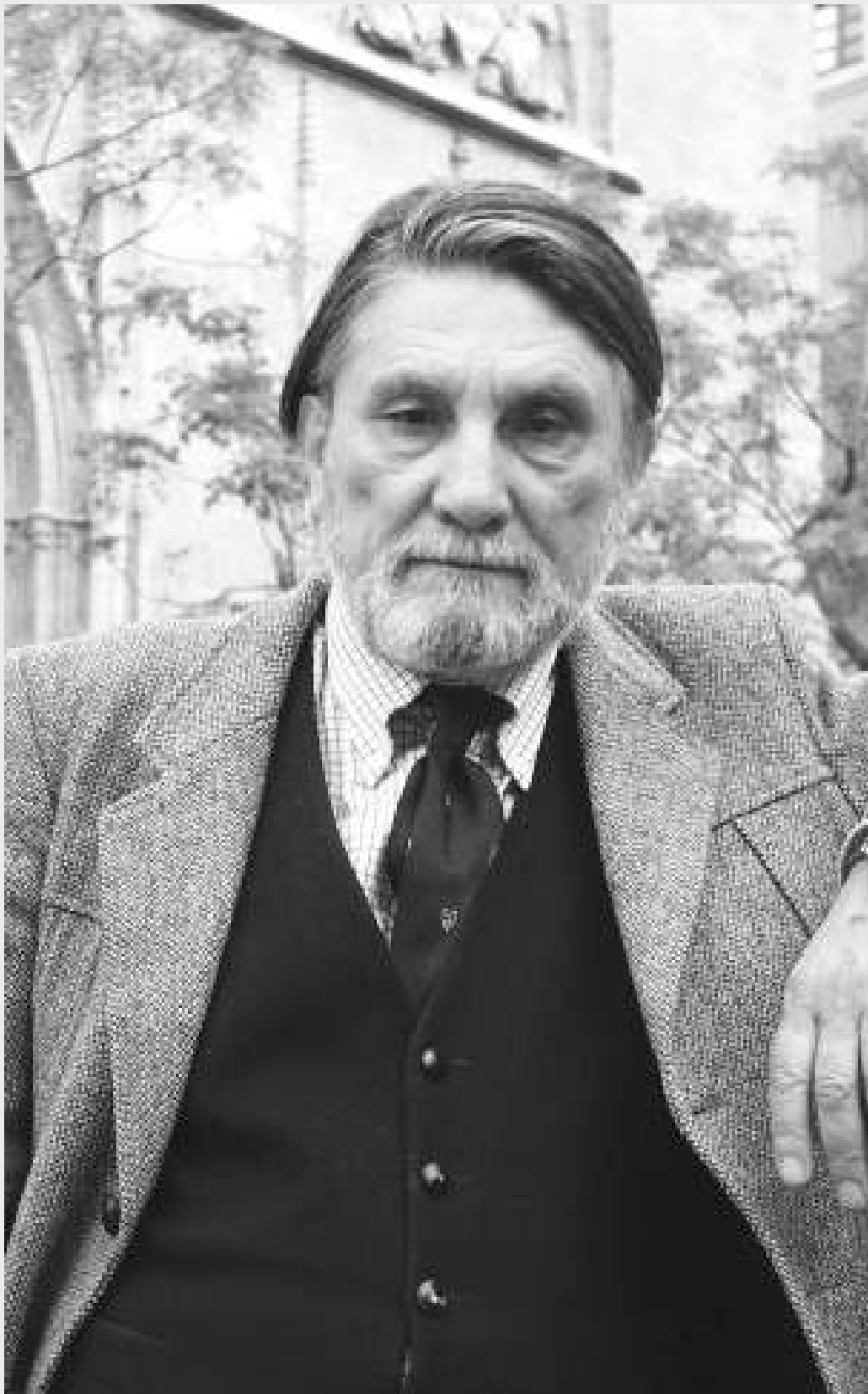
— «No em sorprèn. La nostra representació parlamentària també palesa aquesta situació. Però, malgrat tot, hi ha una pervivència emocional entre els valencians, que és sentida íntimament. Aquesta vibració ha estat viva, d'una manera o d'una altra, des d'Almansa.»

— Com caldria celebrar aquesta efemèride, amb una actitud reivindicativa o com un simple exercici historiogràfic?

— «Un plantejament reivindicatiu nacional tindria un èxit minvat. Ací, les proclames nacionalistes tenen un impacte limitat. Estic convençut que reduir-lo tot a una mera qüestió historiogràfica tampoc seria el més oportú. Em conformaria que els valencians recuperaren la memòria, que foren conscients del seu passat i veieren les coses amb una certa distància però sentint-les també com a pròpies.»

— L'adhesió de catalans i valencians a l'arxiduc va ser induïda o espontània?

— «Cal considerar totes les variables. La presa de partit no va ser immediata, sobretot a Catalunya. Cal recordar que Felip V va jurar els furs de Catalunya i Aragó. Al Regne de València hi havia un descontentament camperol que es va mesclar amb un sentiment antifrancès notable. Lluís XIV, el rei de França, abans de la guerra de Successió, va atacar la indefensa Alacant amb 5.000 bombes incendiàries. Entre els factors que provocaren

Eduard Mira és professor al departament de Sociologia de la Universitat d'Alacant i coautor del polèmic llibre «De impurnatione» (1986), sobre el fracàs de la via política «fusteriana». / EL PUNT

l'adhesió dels valencians a la causa austriacista també cal considerar el fet que els nostres productes agrícoles es comercialitzaven a Anglaterra, una activitat interrompuda amb l'accés de Felip V al tron. I, finalment, no cal oblidar que el model que ens va proposar el Borbó era el del despotisme francès: el 1539 el decret de Villers-Cotterêts ja havia implantat la llengua francesa com l'única oficial de l'administració, dos segles abans de Nova

Planta.»

— Tenint en compte que Felip V va jurar al principi del seu regnat els furs d'Aragó i Catalunya —no de València—, creu que els hauria respectat si al remat no hi haguera hagut guerra?

— «Coneixent el seu avi, Lluís XIV, ho dubte molt. Era un francès al cap i a la fi. El programa felipista era la modernització del país, però segons el patró francès.»

— I qui tenia un programa de govern més modern, Felip V o Carles III?

— «Què és més moderna, la Revolució Francesa o l'evolució anglesa? En l'actualitat França és el bon resultat de l'aplicació d'un model centralista. Suïssa és un exemple de bon funcionament d'un model descentralitzat. Però els models tenen la seua perversió. El del centralisme és el despotisme i l'anorreament de les minories ètnicoculturals. La perversió del model descentralitzat és el descontrol total. A l'Estat espanyol ha passat que hem pres la part negativa dels dos models: el despotisme i el descontrol, tot un drama. En principi, no hi ha perversió en cap dels models. A mi, en tot cas, em causa més simpatia el model austriacista, plurinacional.»

— De tots els escenaris que va tenir la guerra a Europa, va ser l'ibèric un dels més importants o va ser secundari?

— «Va ser secundari. L'herència ibèrica de Carles II era la que menys estimulava. A Leopold I d'Àustria, per exemple, l'interessaven sobretot els dominis espanyols a Itàlia. Hi ha una Europa que és l'Europa important, que va des de Flandes a Llombardia. Ahí és on s'han lliurat totes les guerres. El front Ibèric és el *casus belli*, igual que ho va ser en la Primera Guerra Mundial l'assassinat per part d'un nacionalista serbi de l'arxiduc austríac, un simple detonant. Al cap i a la fi, som l'extrem sud-occidental d'Europa. Les grans partides al continent sempre s'han jugat entre el Loira, el Rin i el Danubi.»

— A què es va deure la desconeguda fins llavors ferocitat de la repressió felipista?

— «Va ser inèdita a casa nostra, tan inèdita com la circulació de grans exèrcits per la península, tret del cas de Catalunya. La repressió va ser molt dura. De fet molts botiflers van considerar-la una barbaritat. Van tractar de convèncer Felip V, que era un personatge d'una fredor absoluta, que retornara els furs. I ell va dir que no.»

La memòria, 300 anys després d'Almansa

El 2007 serà per a molts valencians sobretot l'any de la Copa de l'Amèrica i no el de l'aniversari de la pèrdua de les llibertats nacionals. Els ciutadans de la moderna «Comunitat Valenciana» es defineixen, segons les enquestes, tan espanyols com ningú

E.O.

● El 2007, per a molts valencians, probablement la gran majoria, serà l'any de la Copa de l'Amèrica, no el del tercer centenari de la desfeta d'Almansa. Felip V estaria satisfet del seu llegat: ni rastre de consciència nacional, tret d'un tímida ressò que a penes sí dona per a mantenir les constants vitals del valencianisme.

Això és almenys el que diuen les enquestes. Els valencians se senten tan espanyols com ningú, en alguns casos fins i tot per damunt del sentiment de pertinença a l'Estat manifestat pels veïns d'altres comunitats sense fets diferencials tan acusats com ara el de la llengua pròpia.

Francesc de Paula Burguera, actual president de l'entitat cívica Valencians pel Canvi, ho va expressar amargament en el títol del seu llibre més cèlebre, *És més senzill, encara: digueu-li Espanya* (1991), una mena de rèplica a un altra obra apareguda uns anys abans, *És molt senzill: digueu-li Catalunya*, de Josep Guàrdia.

«No hi ha una altra realitat que aquesta: els valencians se senten nacionalment espanyols en una àmplia majoria», va escriure amb contundència Burguera al llibre.

Els fets sembla que avalen l'afirmació. Com, si no, explicar els dotze anys d'incontestable hegemonia política del PP?

El País Valencià disposava de tots els ingredients necessaris per a convertir-se en una entitat política de pes, capaç d'articular un discurs propi dins de l'Estat. I no ha sigut així, ans al contrari, els valencians s'han mogut entre la renúncia i el sotmetiment.

Desenes d'intel·lectuals i assagistes, gairebé tots des d'unes premisses *fusterianes*, han reflexionat sobre les oportunitats perdudes. Almansa en va ser una; la Segona República, l'altra, i la Transició, l'última. Sempre podrem afegir-ne alguna més, com ara la Renaixença, però no és el cas.

Almansa, perquè una hipotètica victòria austriacista hauria mantingut l'estructura plural de la corona, enfront de l'absolutis-

Dalt, caricatura de Joan Fuster, exhibida en l'última exposició del Muvim sobre l'assagista valencià. Baix, Zaplana i Camps celebren la victòria del PP en les eleccions autonòmiques del 2003.
/ J. CUÉLLAR

me de Felip d'Anjou. La República, perquè va conèixer la maduració del valencianisme com a moviment polític, finalment frustrada per la Guerra Civil. I la Transició, perquè la forta càrrega nacional que va assumir l'oposició antifranquista, i de la qual es va contagiar la societat, va ser liquidada des d'uns quants despatxos per por que l'emergència d'un altre

nucli de poder a la perifèria de l'Estat fera insostenible el model sorgit del text del 1978.

Des que aquesta última oportunitat es fera malbé, el valencià és un ser confús, refugiat en la indolència, incapaç de reconduir certes percepcions més o menys elaborades fora de l'estèril terreny de les passions.

Per la seua banda, els matei-

xos assagistes –també confusos– que tan encertadament van descriure les oportunitats perdudes i la gènesi del *mal* que pateixen els valencians, no han oferit fins ara capesbós de solució a l'anomenat «conflicte identitari» que encara divideix la societat. Però potser aquest hauria de ser un treball reservat als polítics.

El *mal* se sol explicar de la

Imatge de la manifestació de l'any passat per commemorar la derrota d'Almansa, als carrers de València. / J. CUÉLLAR

Pendants d'un nou rumb en la política valenciana

● Malgrat tot, el País Valencià, entès com aquell esperit que en els primers anys de la Transició va fer somiar una societat sobre les bases de l'assumpció d'allò que és propi, existeix. I no es tracta únicament de declaracions retòriques formulades en dates tan simbòliques com el 25 d'abril.

Hi ha fenòmens tan eloqüents i sòlids com ara el de la normalització lingüística a les escoles. Un de cada quatre xiquets matriculats en les primeres etapes de l'ensenyament opta

**ÉS CLAR QUE
AMB UN ALTRE
GOVERN I, PER
TANT, AMB EL
SUPPORT
DECIDIT DE LES
INSTITUCIONS
PÚBLIQUES, LES
XIFRES EN
CAMPS COM
ARA LA
PROMOCIÓ DE
L'ÚS SOCIAL DE
LA LLENGUA
SERIEN MOLT
MILLORS**

per programes d'immersió lingüística. Amb totes les seues mancances, no cal perdre de vista que la dada és la que és a pesar de la Generalitat Valenciana i de l'apatia amb què aquesta administra la promoció de la llengua en les escoles des de l'arribada de la dreta al poder, el 1995.

És clar que amb un altre govern i, en conseqüència, amb el suport decidit de les institucions les xifres serien molt millors en aquest i en altres camps de la normalització lingüística. El pròxim 27 de maig hi haurà eleccions. El PP haurà de fer front al

PSPV-PSOE d'una banda i a la coalició Compromís pel País Valencià de l'altra. Socialistes i Compromís estarien disposats a governar en coalició en el cas d'obtenir els vots suficients. Les dues formacions han subscrit el document Compromís pel Valencià, en què es detallen una bateria de mesures per incrementar l'ús social de la llengua.

Precisament, un altre dels elements que cal tenir en compte a l'hora de no caure en el pessimisme a què conviden altres indicadors és el manteniment d'un valencianisme *transversal* que

impregna tots els partits de l'esquerra i, sobretot, la consolidació d'un «vigorós i diversificat moviment social valencianista», com han apuntat autors com ara Adolf Beltran, i que té el seu màxim exponent en Acció Cultural del País Valencià o Escola Valenciana.

Després de tot, a Joan Francesc Mira no li manca raó quan critica que la Generalitat Valenciana no commemore l'efemèride d'Almansa per si es desperta alguna consciència. «Recordar allò qüestiona coses molt serioses i profundes», assegura.

manera següent: a finals dels anys setanta i en vista de l'auge de l'esquerra, la dreta no va trobar cap altra forma de fer-se un espai en les urnes que improvisant un discurs a la contra. Llavors, el romanent del franquisme va recórrer a l'anticatalanisme, un fantasma que a més de confusió i divisió va aportar uns extraordinaris rèdits als seus invocadors. La insistèn-

cia en l'anticatalanisme, una sofisticada manifestació d'espanyolisme al cap i a la fi, va arrossegar l'esquerra moderada fins a la «claudicació» –que diria un assagista–, fastiguejada per un conflicte civil que ja s'allargava massa.

Al remat, i fruit d'aquest conflicte hàbilment alimentat, els valencians es van haver de confor-

mar amb un Estatut *de segona* en què la denominació triada per a la nova entitat autònoma va ser «Comunitat Valenciana», tota una declaració d'intencions, més bé de poques intencions.

Si alguns van veure en aquell Estatut una simple actualització del decret de Nova Planta, no ha sigut millor el veredict sobre la reforma del text que va entrar en

**EL PAÍS
VALENCIÀ
DISPOSAVA DE
TOTS ELS
INGREDIENTS
NECESSARIS
PER A
CONVERTIR-SE
EN UNA ENTITAT
POLÍTICA DE PES**

vigor l'any passat, amb la diferència que dues dècades després del primer Estatut s'ha perdut la passió i, sobretot, l'interès dels ciutadans per aquestes qüestions. Possiblement haja sigut aquesta la victòria més buscada per l'espanyolisme. Tres-cents anys després, Castella manté encara l'avantatge. La pregunta és si això serà definitiu.